

Eulali Madinabeitia

*Aretxabaleta,
Gipuzkoa
(1924-2008)*

Aurkibidea

Biografia

Apotzaga elizatean jaiotakoa, ezkondu eta Aozaratza auzoko Zelaikua baserrira joan zen bizitzera. Elkarrizketan Juanito Arenaza ere agertzen da.

Zintak

ARE-008

- **Proiektua:** Deba Eskualdeko Ahotsak - Aretxabaleta.
- **Elkarrizketatzailea(k):** Alberdi Bilbao, Itziar
- **Data:** 2005-12-07
- **Iraupena:** 60 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Alberdi Bilbao, Itziar
- **Transkribatzailea(k):** Agirrebeña, Aintzane - Elexpuru, Juan Martin

ARE-009

- **Proiektua:** Deba Eskualdeko Ahotsak - Aretxabaleta.
- **Elkarrizketatzailea(k):** Alberdi Bilbao, Itziar
- **Data:** 2005-12-07
- **Iraupena:** 60 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Alberdi Bilbao, Itziar
- **Transkribatzailea(k):** Elexpuru, Juan Martin

Pasarteak

1. Urkulu ingurua: erreka; toponimia

- **Erref:** ARE-008/001
- **Iraupena:** 0:02:25. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:02:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza
- Euskara » Bilketa linguistikoa » Toponimia

Laburpena:

<p>Urkulu erreka. Inguruko erreka txikiak. Inguruko iturriak; "Barruko iturri". Erreka aberatsa; lehenago karamarroak ere bazeuden. Noiz hasi ziren arrainak urritzen. Kanpoko jende asko etorri zen herrira.</p>

Transkripzioa

- Eta esaten dozu, orduan, erreka haundi hori, edo erreka prinzipala, ze izen zekan?
- Hiztuna 2: Urkulu.
- Urkulu. Bai.
- Eta gero beste errekatxo batzuk...
- Bai. Honek juaten zien, ba, goitik behera datozen errekatxuek izeten zien, juaten zienak, ba, horra.
- Hiztuna 2: Urkulu [...] ta gero hemendik oien beste errekatxo bat.
- Bai, bai. Hemen errekatxuk asko euezen ta han handikaldetik be bai, menditik behera.
- Eta izenak bazittuen errekatxo hauek edo danak zian errekatxuak?
- Ba, errekatxuek, bai. Honeik izenik, ba, ez dakit... Honek errekatxuok hemen juaten zienok nik ez dakit eukiko euen... Ez dakit. Akaso nire [gizonak egon baliez], ba... Ez. Larriñotik batzuk...
- Ez, normala izaten da. Bertakuandako errekatxua.

- Batzuk Larriñotik datozenak ta...
- Hitztuna 2: Larriñotik dator errekatxo bat, [juntatzen] da hemendik...
- Eta gero zela esaten deusie horri... “Barruko itturrixa”? Ez, zela esaten dotsie honi? “Barruko itturrixa” han behekie da. Honi zela esaten dotsie honi itturritxua hor dauenai? Ezin naz akordau.
- Errekiaz aparte, orduan, itturrixa be bazeuan?
- Itturritxo bat dao, bai. Honeik daukie hartute, Urkulukuek daukie hartute etxerako. Hor kasetatxo bat dao.
- Hitztuna 2: Bai, “Barruko itturri”.
- “Barruko itturrixe” esaten jako horri?
- Hitztuna 2: “Barruko itturrixe”? Bai.
- “Barruko itturrixe”, “Barruko itturrixe”, esango jako, ezta? Bai, hori da “Barruko itturrixe”. Bai, bai, bai, hori da.
- Hitztuna 2: Bai, [...] hortik, beste bat handik ta juntetan die hor behien ta hortik...
- Bai. Eta hor dao —hori da—, hor dao, ba, hartuta kasetatxo baten, hartute dau itturrixe. Itturrixe. Lehenau jente asko juaten ei zan, ba, ni hona etorri baiño lehenau, juaten ei zan, ba, hortik ure erueten ei euen etxera, erateko ta.
- Klaro, basarrixetan ez zeuan urik...
- Ez euen urik, ez.
- Ta itturrixa juan bihar...
- Klaro. Bai.

2. Baserrian ur-korronterik ez umetan

- **Erref:** ARE-008/002
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:02:25. **Bukatu:** 00:03:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Eulali, Apotzaga auzokoa, Zelaikua baserrian jaiotakoa da. Umea zela etxean urik ez eta putzutik atera behar izaten zuten.

Transkripzioa

- Zu, berez, Eulali, nungua zara?
- Ni Apotzakue.
- Apotzakua...
- Bai.
- Eta basarrixan izena?
- Zelaikua.
- Zelaikua baitta?
- Bai, halaxe koinzididu zan! Zelaikotik Zelaikora etorri nitzan. Horixe da rarue, ezta? Bai, halaxe tokau zan.
- Eta zeuen basarrixan be, zeure akorduan, urik-eta bazeuan?
- Urik, holan, fregaderan? Gero, ni txikiñe nitzenien jarri zan. Baiñe bestela pozaderan. Pozaderie euen ta gero pozaderatik ataratzen zan holan “ra!”, holan, ez dakitzu? Erain, erain katxarro bateri ta “ra!” urteten euen. Ta gero ha, ha estropiau zan eta gero pozalakin. Pozalakin ibiltten gitzen. Gero jar...
- Eta pozala zer da? Pozala zeri esaten detsazu?
- Hitztuna 2: Pozala da “balde”, “balde”.

- Bai.
 - Hitztuna 2: Balde bat, alde bat.
 - Bai, hori da, pozal bat, bai.
 - Hitztuna 2: Hemen pozala esaten [...].
 - Bai, pozala esaten zan, bai. Ba, pozal batekin...
 - Eta, orduan, erainda urtetzen zan ura...
 - Bai, bai.
 - Hitztuna 2: Hori ez dozu ikusi...
 - Pelikula... bai, telebisiñuan edo.
 - Hitztuna 2: ... Oesteko pelikuletan?
 - Bai, hori da, hori da. Bai, bai, bai, bai.
 - Hitztuna 2: Bonbie, bonbie. Bonbie da, eskuzko bonbie.
 - Bai. Eta gero, ba, ni neskatiñie nintzela, ba, apurtu zan, estropiau zan ta gero... diruik be baeuen, ba, ifintteko? Ba! Ordun ez euen diruik be ifintteko. Aurretik ifinita, ez dakit, dios sabe nos ifinita egongo zan! Eta ha apurtu zan eta gero pozalakin ataraten geuen. Gero jarri zan, ezta? Iturririk-eta ifini zittuen, baiñe... Bai.

3. Arropa garbiketa

- **Erref:** ARE-008/003
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:03:55. **Bukatu:** 00:05:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala

Laburpena:

Jabonadura nola egiten zen. Jai egunetako arropa eta astegunetakoa.

Transkripzioa

- A! Uste dozu jabonadurie-ta eitten oingo moduen? Ba! Bota, ala! Behin ibili ta fuera! Hola? Ya! Bueno, bueno, bueno! Orduen domeketakua izeten zan ondo zainddute domeketako erropa bat, ondo zainddute. Eta aste-egunetakue beste bat o bi. Kanbixau, ez dakitzu? Hoixe, justo-justo. Domeketakue, berriz, ez preguntau [oinguk...]: “Ze jantziko dot?”, preguntie. Oin [...]: “Amama, ze jantziko dot?”. Esaten dotsiet askotan: “Juan nere armaixora ta topau, hartu zeuk gura dozune” esaten dotsiet. Neuk be oin gehixei daukot, nik... larrei. Baiñe orduen ez auen preguntau biherrik! Bat egoten zan, baiñe bera ondo zainddute, e! Ondo zainddute! Ta ez garbittu ta holan, orduan? Orduko erropie ez zan garbiketan, ezin zan garbittu! Orduko denporan... orduko... eskuz garbittu [...], baiña hondatu itten zan. Hondatu itten zan, ezin leikien garbittu. Ezta... Ez zan oingo moduko tejidue ez zan. Ez zan, ez zan, ez zan. Gaiñera, zimurkorra eta plantxak be ez euezen oinguen modukuek... Baiñe orduen ein biher izeten zan mantxatxo bat eitten bazan be, ha mantxatxue garbittu, e? Ha garbittu. Zeozekin, baiña garbittu [biher izeten zan]. Ez erropa guztiek sartute oingo moduen. Ezta pentsau be! Eta zainddu biher izten eben, ba, hoixe, ondo zepillau, ondo zepillau ta zainddu biher izeten zan. Ordun... orduko denporarako geure ustez dotore faten giñen! Dotore faten giñen! Onbre! Onbre, ez oingo moduko dotore. Neuk be askotan esaten dot: “Ene! Oingo moduen euki [bageu] erropie neuk be bastante gehixao luziduko neuen” esaten dot, baiñe...
 - Baiña orduko modarako zeuek be...

- Bai! Eske orduan danak igual jazten gitzen, e?
- Hori da, antzerako...
- Danak igual. Bai, bai, bai, bai.

4. Baserriko bizimodua: garbitasuna; familia giroa

- **Erref:** ARE-008/004
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:05:55. **Bukatu:** 00:07:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala

Laburpena:

Arropak nola garbitzen zituzten. Arropak beheratzen jartzen zituzten "barreñoian". "Apotzako txarrue". Apotzaga auzoko garbitokia. Askak: Antzinako bizimodua nolakoa; familia giroa.

Transkripzioa

- Ta esaten dozu garbittasuna, orduan, erropena, jabonaduria-eta, etxian eitten zan? Edo kanpuan...?

- Etxien jarten geuen, ba, barreñoi baten edo, ba, beratu, ezta? Jartzen zan, ba, jaboie emun ta puskat beratu dain. Beratu... ez dakit ze... Badakitzu zer dan beratu?

- Bai, uretan ipini ta...

- Bai, puskat... Hori da. Eta gero faten giñen txarrua esaten gutsen ta txarrue esaten gutsen. Han labaderuek euezen, labaderuek. Erderaz da labaderue, baiña guk txarrue esaten gutsen.

- Hiztuna2: [... Apotzan...]

- Bai, Apotzako txarrue esaten jakon, txarrue. Eta han euezen askak, eta hara faten giñen garbiketan. Negu-neguen be ni akordetan naz, enee... hartu barreñoien ta buruen ifini barreñoia ta hartu barreñoien ta hara erropie, etxien puskat garbittu ta gero aklarau ta han puskat gaiñetikuek eitten haraxe. Horma bat euen erropak isteko eta hola aklarau eta isten zeuen, bai? Ta zenbat aldiz neguen itxi ta seittuen gogortute, e! Gogortute, izotzak edo hotzak. Ha bestie garbiketan [zauen] bittartien gogortute. Esku guztie izoztute! Baiñe orduen holaxe zan! Nik ez dauket rekuerdo txarrik ezebe gaztetakoik. Ezebe-ezebez! Askok esaten [dau]: "Ene! Gure bizimodue!" ta "Ene! Gure gazte-denporie ta ume-denporie ta...". Nik ez dauket ume-denporako zerik, ezebe-ezebe-ezebez txarrik. Aitte ta ama onak baiño hobak zien. Bixek onak baiño hobieuek. Ni kriada egotie tokau jaten. Ba, bai, asko. Ta beste batzuk be bai, hamar anai-arreba giñan! Eta ezerezetik, ataraizu kontua, ezerezetik aber ze ein biher euen gure aitta-amak. Nahikue ein euen. Nahikue ta gehixao atara giñuen bestien ataratie. Osasuntsuak izen gitzen.

5. Zazpi urterekin umezain joan

- **Erref:** ARE-008/006
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:09:40. **Bukatu:** 00:11:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea

Laburpena:

<p>Zazpi urterekin joan zen umezain. Gaur egungo umeak; gizartean eman diren aldaketak. Bederatzi hilabete egin zituen umezain; eskolara joateko itzuli zen; gerora, Eskoriatzara mojatara bidali zuten.</p>

Transkripzioa

- Ataraizu kontuek, zortzi... zazpi urtekin fan nitzen ni ume-zain. Umie ume-zain. Ataraizu oingo umiek, ataraizu zazpi urtekin, zera, krieda. Ez gure aittek eta amak ez oskulako gure, e? Baiñe zan Apotzakue bertakue zan gure euen... "Ama" oi... "Felisa —gure amai esaten otsen, Felisa euen izena ta—, Felisa, nik hauxe neskatiillau hartuko neuke, ba, gurien neskatiillie zainketako". Pentsaizu, zazpi urteko umie beste ume txikixao bat zainketako. Ta amak: "Ba, beorri esan biherko dotsezu, beroi konforme bada... Beorri esan biherko dotsezu". Amak zela esango otsan zazpi urtekue "Bai, bai, bai, eruaizu". Ez. Ta "Ba, beroi konforme bada...", ta "Bai, Eulali ondo zaindduko zau, ondo egongo zara" ta bestie. Ba, fan nitzen. Fan nitzen. Pozik egon nitzen. Ni holaxe leku guztietan asko apreziau naue, e? Ta neu oso pozik egon naz. Ta [hutse nitzen]. Ba, pentseizu, zazpi urtekue... Eta zelan umie txikitxuaue zan, ba, nik entretenidu itten neuen. Umia hartu ta eruten neuen ta oin aiña kotxe be ez abillen ta, ba, nik eruen ta hantxe ibiltten zan umia. Eta holaxe izeten zan orduko zera. Ta gero, ba, denpora apur baterako fan nitzen ta beratzi hillebete ein ta etorri nitzen, ba, eskolara fateko. Eskolara fateko. Ta gero handik mojetara, Eskoriatzako mojetara, fan nitzen. Han be luzero ez, ze barriro hamalau urterako ni baninddoien.

6. Gaztetan Bilboko etxe on batean lanean

- **Erref:** ARE-008/008
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:11:55. **Bukatu:** 00:13:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea

Laburpena:

Bergaratik Bilbora, Bilboko "Arcipreste Vicario General"aren etxera lanera. Abadearen arreba gorra zen eta Eulalik gorren hizkuntza ikasi eta emakume honi laguntzen zion eguneroko eginkizunetan. Abadea oso gizon eskuzabala. Behar handiak zituzten familiei laguntasuna ematen zien...

Transkripzioa

- Gero, handik Bilbora. Bilbora fan nitzen gazteik, ba, ikesteko... zera zan, gorra zan, ta ikesteko berai berba eitten, atzamarrakin eskribiduten. Nik ondio be, ondio be, nik eskribiduko neuke. Ondio be ez dauket ahaztute dana. Torpetute bai, baiña ahaztute ez, e? Pentsaizu zenbat urte dien nik ikesi neuela, e! Ta ondion letrak ondo akordetan jat. Ondo, e! Ta egon nitzen ni harekin, ba, gustora. Enee!

- Zenbat urte harekin?
 - Ba, hogeï urte artien.
 - Jesus! Asko...
 - Bai.
 - Sei inguru?
 - Bai. Ta ez nitzen etorriko —“vete a saber” ni nun egongo nitzen—, ez nitzen etorriko ez banitzen jarri geixoik. Ni oso konforme nenguen. Ha zan Bilboko arziprestien —arcipreste vicario general zan— arrebia. Harexeaz arrebiaz egon nitzen. Ta harek euken amistade asko Bilbon. Ta jente asko... Betik bi kriedaz bizi izendako etxie zan: koziñerie ta donzeillia. Baiña gero zelan abadie... Klaro, gerrako kontuek, ez dakitzu? Ba bera ez zan... Oso karitatibue izen biher euen, e! Oso, oso, oso karitatibue. Ni be makiña bat bider fan nitzen pobriei hola etxie pagau ezindde ta sobretxuek entregetan, e? Sobretxuek etxie pagetako ta...

7. Erlijioa eta politika

- **Erref:** ARE-008/009
- **Iraupena:** 0:03:00. **Hasi:** 00:13:25. **Bukatu:** 00:16:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren jarrera
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

<p>Abadeen arteko tirabirak. Gerra garaian, erlijioa eta politika nahasten ziren. Abade abertzaleak desterratuta. Abadearen arreba nolakoa zen. Gizartean eman diren aldaketak: gehienak etxeak errentan zituzten; ezkondu ondoren gurasoen etxean bizitzeko ohitura...</p>

Transkripzioa

- Eta, klaro, euren artien be abadie izen arren ikusieziñek eukitten zittuen haundixek.
 - Euren artian?
 - Euren artien. Ikusieziñek haundixek. Eta ha nazionalistie zala eta zertu euen, desterrau euen engañaute. Ta esan ei otsen, esaten ei otsien juan ein biher dauela, eske kantsaute dauela ta han egun batzuk edo denporaldi bat eitten —Santo Domingo de la Calzadan eukien horrek etxia — eta fateko hara ta fateko hara ta holaxe engañaute fan zan. Eta gero, ba, hak bere ardurak, eta nok akusau euen ta danak ekixan. Harek akusau, berak gure euen hartu hori puestuoi, harek akusau ta bialdu euen Santo Domingo de la Calzada. Eta, klaro, harek ardurak euken, bere ardurak. Eta gure izen euen etorri Bilbora, eta Bilbora etorterako zertu zanien alto in otsien, ezin leikela... Aber zeatik ez bera Bilbora. Eta akusaute euela, nazionalistei lagun ein otsela ta nazional... Baiña berak ez dauela euki holako... berak lagundu otsela, ba, ez daukenai, ez daukenai, pobriai, ez daukenai, berak ez dauela euki zerik... Ez dakitzu? Politika kontuen ez dauela euki distinziñoik. Ba, ez euen zertu. Handik laister haintxe hil in zan erun euen disgustuakin, e! Haintxe, Santodomingo de la Calzadan. Eta panteoia eukien horrek Bilbon eta ez otsien itxi haraxe ekarten be ez! Haraxe ekarten be ez, e! Gero han urtik pasau ta gero ekarri zittuen hazurrek ekarri zittuen Deriora, baiña haraxe ekarten be ez otsien itxi. Ta ene... gure señoiek... Ba, bat izatekotan, personie zan ona, karitatibie...

zenbat, zenbat bider fan nitzen ni hola... zenbat etorten jakon, ba, [aurretik] leetxe jente asko etorten jakon, ba... ez dakitzu? Limosna eske edo, ba, gaizki dauzela, ez daukela pagetako, [...] familixie eta milla miserixakin, beti juten zan jentie [hara] etxe haretan. Eta etorten zien eta zenbat bider bielketan nindduen, ba, hillen azkenien edo zera, etxie pagetako ta... Orduen ez euen... iñok ez euken orduen, danak errentan bizi zien! Orduen aberatsak eukien bakarrik zera, etxie. Ez oingo moduen, ba, ezkondu biher dau ta derrigor etxie biher dau bere... etxie? Ez! Orduen zan, ba... Ez euen holako zerik. Ke, ba! Errentan, ta errentie pagetako falta. [...] akordetan naz zenbat bider faten nitzen ni; sobretxue emuten osten eta "Entrega en tal sitio". Ya jakiñien [eingo neuen nik]. Eta zenbat, zenbat... Oso karitatibie zan, oso-oso persona ona, oso persona ona. Ta gero, ba, ni hantxe egongo nitzen, baiña jarri nitzen gaixorik, gripiek ebatu osten ta ezin [ezela be] osatu.

8. Bilboko ibilerak

- **Erref:** ARE-008/010
- **Iraupena:** 0:02:40. **Hasi:** 00:16:25. **Bukatu:** 00:19:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea
- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:

<p>Bilboko etxean zegoela, gaixorik jarri eta ezin sendatuta ibili zen denbora askoan. Bilboko kutsadura. Eguneroko bizimodua Bilbon. Tranbian gertatutakoa behin. Zeinuen hizkuntza.</p>

Transkripzioa

-Gero ba ni hantxe egongo nintzen, baiña jarri nintzen gaixorik, gripiek ebatu usten eta ezin ezela be osatu, ezin ezela be osatu, eta medikuek esan usten ez baneuen... oingo aldien kontaminaziñue euen, oin Bilbo "artículo de lujo" da. Oso zikiña. Igo zera bai, gu zapatuetan señoita bixok faten gintzen Begoñara mezetara. Mezetara fan biher izeten gintzen, faten gintzen bixok. Bestelakuen, barriz, egunero mezie, egunero-egunero "a San Nicolás de Bari", egunero mezia San Nikolasen. Begoñara faten gintzen zapatuetan señoie ta bixok; handik eskillaratatik gora igo eta faten gintzen. Han mezie entzun, eta gero han aldamenien euen hola kafeterixa bat emuten euna txurruekin txokolatie edo, kafiataesnie edo, zeuk pentsetan dozune, eta hantxe hartzen geuen, señoiak eta bixok hartu zera eta gero poliki-poliki behera. Ze bera bakarrik ibiltten zan, baiña ez zan bestela iñokin eta berba eitteko, eta biher euen, e, interpretie biher euen, interpretie biher euen. Eta baten, akordetan naz, tranbian giñoiezen, eta nik berba eitten nutsen, ba klaro, in biher izeten nutsen. Eta aldemeneko batek, aldemeneko jarritta euzen batek, esaten euen "Qué pena, esa chica tan maja y que sea sorda", neugatik. Nik esan ein nutsen, nik entzun ein neuen eta ba nik esan ein nutsen señoia zer esan euen; eta bestiak: "No! La sorda soy yo, ésa no, la sorda soy yo!". Klaro, berak ez euen entzuten, eta ezer esan biher euenien, eitten euen altu, ez dakitzu?, "No!, la sorda soy yo; ésa no, la sorda soy yo!".

-Orduan ezzan normala izango pertsona bat zeinuak egiten, hala komunikatzen?

-Eske orduen artien, orduen hasi zan, orduen sordomuduek esaten jaten,

artien ez euen eskolaik ez erakusteko eta ezebe. Ha bera aberatsa zan eta, klaro, harek ikesitta euen; nik eztakitt nundik eta nora. Aurrekuek be, nire aurrekuek be erakutsitta euen, holaxe gazteik eruenda erakutsitta euen. Eta neure tia bat egon zan aurretik, nire aurretik, neure tia bat egon zan. Eta fan giñen kasik ezaunetatik ezaunetara, ez dakitzu? Bolibarko bat egon zan lelengo...; ez lelengo neure tia bat, gero Bolibarko bere lehengusiña bat, eta gero Bolibarkua ezkondu biher [...] eta gero pasau nintzen neu.

9. Bilbon egindako egonaldia; zer nolako esperientzia

- **Erref:** ARE-008/011
- **Iraupena:** 0:02:40. **Hasi:** 00:19:05. **Bukatu:** 00:21:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Iritziak » Bizitzarekiko ikuspegia

Laburpena:

Bilbokoa, etxe ona; familia aberatsa. Gauza asko ikasteko aukera izan zuen. Jende garrantzitsua ezagutzeko aukera; horiekin agertu beharreko jarrera; eta abar. Esperientzia gomendagarria; "jendiakin pazienziak hartzen" ikasteko oso egokia. Gaixorik jarri zelako itzuli zen Apotzagara Eulali. "Señoriakin" zuen harremana.

Transkripzioa

-Klaro, zan etxe ona, gauza asko ikesten zeuen, eta jentiekin asko tratetan zeuen, ze jente asko sartzen zan etxie zan. Lehendik, ez dakitzu? Aurretik jente aberats askokin tratetan euen, eta... fan biher zeuen ba puxkat ikasixaz, ikasixaz jente horrekin apur bat tratetako. Ez nik asko tratetan neuelako; zu zatozenien beti ein bihar dozu /bihozu/... Honbre. Gaiñera berak hortan zer haundixe eukitten euen, zela jentie... Berak berba ondo eitten euen, zelan hogeï urtekin geratu zan gor, hogeï urtekin tinpanuek apurtu jakon, ta geratu zan gor; eta horregatik berak berbetan ondo ekixen. Horregatik berak baekixen, eta esaten euen: halaxe tratau bihar dozu /bihozu/, [...], halaxe berba ein bihar dozu /bihozu/, [...], eta berak erakutsi itten otsun zela jentiekin tratau biher zan. Eta horrek asko esan gura dau. Nik askotan esaten neuen lehenao, danak egon biher leukiela urte paretxo bat holakotxe etxe baten, ikesi daixen jentiekin bizitten, jentiekin pazientziak hartzen; eta beste mille gauze ikesten dozu etxe baten. Askotxetan ez, asko etxetan etxien baiño txarrao, baiñe etxe on baten bai.

-Orduan zuretao esperienzia ona izan zan?

-Niretzako bai, bai, bai. Ni ez banintzen geixotu, ni ez nintzen etorriko, ez nintzen pentsau be ez gaiñera; medikuek ainddu ustelako handik urten in biher neuela; eta zelan ha ezin leikien egon bateon bat barik, eruen biher izen euen beste bat, beste gazte bat. Baiña hala ta guzti be, hola bankure fan biher zanian, edo berak bisitta holan inportanten batzuk ein biher zittuenien-edo, neuri eskribiduten usten kartie, orduen ez euen telefonorik, ez euen telefonorik, eta hak kartaak eskribiduten bai, e, ra-ra-ra eskribiduko zun kartie, ta kartie etorko jaten, ba zelan gustauko litxakion juatie neu juatie, zegatik ulixai bisitta eitteko eukela, bestie, bestie, bestie, bankure eta horra eta hona, eta neu fan biher izeten neuan interprete, neu fan biher izeten neuan interprete. Eta asko gure izen nustan, asko, e! Askotxeko, asko. Eta neuk be bai, e, neuk be asko.

10. Eguneroko bizimodua Bilbon

- **Erref:** ARE-008/012
- **Iraupena:** 0:00:55. **Hasi:** 00:21:45. **Bukatu:** 00:22:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:

Bilbon oso bizimodu lasaia eramaten zuen; etxeko ordutegia zaindu beharra. Egun argiz etxera itzuli behar; "halaxe zalakuen...!".

Transkripzioa

-Klaro, etzan oingo moruen, esaten zan orduen "kapitalien, bai, kapitalien dagona, puuu! Eztakit zela ikessita eta badakit ze". Keba! Al contrario! Hemen asko be erretiruek txarrauak eitten zien han eitten zienak baiño. Gabien urteten euenak, vete a saber, nik eztakitt zela zertuko zien, baiña guk zela zortzitterdietarako etxien egon biher izeten geuen, zortzitterdietarako etxien, e! Behiñ fregauek eindde sukaldie jaso ezkerro, libre, gura badozu orduen urten, gabien zortzitterdietarako etxera. Argi, e, artien argiz. Uran euzkixa, eta etxera. Baiña guk halaxe zalakotan!

11. Gaztetako ibilerak: dantzaldiak

- **Erref:** ARE-008/015
- **Iraupena:** 0:01:40. **Hasi:** 00:27:20. **Bukatu:** 00:29:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Dantza

Laburpena:

Gaztetako ibilerak. Ez ziren sekula aspertzen. "Ilusiño bakarra zan, noiz jaieguna ailegako ete zan". Dantzarako eta kanturako zaletasuna.

Transkripzioa

-Oin baiño gehixao dibertiduten gintzen; asko be bai! Oingo gaztiek baiño... Guk ez genkixen esaten, "Oi! Aburridute nau!". Guk ez genkixen hori berbiori zer zan be aburridute egotia. Edo lana edo dantzie edo [gure dana]. Ilusiño bakarra zan noiz jaiegune aillegauko ete zan. Klaro, jaiegunien bajetan gintzen domeketan kalera, eta benga dantzan batekin eta bestiekin eta bestiekin. Ene! Mutillok nun harrapauko. Eukitten gittuen [...], baiña mutillek sobra eukitten gittuen dantzan eitteko. Bai, bai, bai. Geuri be dantzan asko gustetan jakun, e. Asko gustetan jaten. Bai kantuen eta bai dantzie, eta horrek asko gustetan jaten, asko. Kantuen ba, neure modure, nik ez dot esaten ondo kantetan neuela, baiña gustau asko, gustau asko. Baneuken aiztie oso ondo kantetan euena, oso ondo kantetan euena. Honen tio batekin ezkonduite nire aizta bat. Bai, berak be oso ondo kantetan euen gizonak, eta nire aiztie be bai, bixek. Eta nik ba gustau asko eitten jaten. Ez dot esaten haren moruen kantetan neuela, ez. Harek konbentuen ikessita, fraille egondakue zan eta, klaro. Hari be neskak gustetan jakon, eta gero frailletzai itxi ein utsen. Baiña balixo euen, e, asko

balixo euen gizona zan, asko balixo euena. Nahiz erderaz eta nahiz euskeraz-eta, danera.

12. Auzoko eskola; dotrina

- **Erref:** ARE-008/019
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:32:25. **Bukatu:** 00:34:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Eliza giroko ospakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Auzoko eskolako irakaslea, sakristaua. Dotrina abadearekin ikasten zuten. Dotrina euskaraz ikasi zuten. "Buruz gainera ikasi be...!".

Transkripzioa

-Auzoko eskolan maistrua zein zan?

-Bai, auzoko eskolan "Hobe Jesus" ikesi artien, esate baterako.

-Maistrue zan, zela da?

-Zakarias, Zakariasekin.

-Bertako...

-Bertako sakristaue. Sakristaue zan maixue.

-Eta dotriña-eta?

-Dotriñie abadiak. Bai, bai. [...] Harek errespeto gehixao euen.

-Bai?

-Honbree! Harek errespeto gehixao euen. Bai hoixe. Harek kaxkatekuek ederrak emuten zittuen.

-Bai?

-Ez, emun barik. Bueno! Neuri sekule..., kaskateko bat ez naz akordetan hartu dotenik ez amagandik ez aittagandik eta ez bestegandik. Kaxkateko bat ez naz akordetan, baiña harek, plasta!, matraillan, baiñe ez bazeuen kontestetan ondo dotriña... Uff, okerra zan, e, hementxe Koruetan hil zan.

-Eta dotriña zela emuten zenduen, euskeraz ala erderaz?

-Ez. Euskeraz. Bai. Nik oraziñuek danak dakit erderaz, baiñe bestela dotriñaik ez. Dotriñaik ez. Dotriñie dana euskeraz eta. Dotriñie, gaiñera, ez pentsau holan zera, e! Dana buruz gaiñera ikesi be. Nik oindio eta oindio be behin errepasauko baneu, asko eta asko kontestauko neuke osue. Bai, bai, bai; oindio errepasu bat emungo banuskio... Nik dotriña... Orduen buruz ikesi biher izeten zan dotriña.

-Dotriña ze izaten zan, egunero emoten zenduen, edo astian behin?

-Ez, astian behin baiño sarrixao ein biher izeten zan. Bai, bai. Abadiaz astien pare bat bider, baiña aurretik ikesitta eruen bihar zeuen, han leziñue ikesitte, e. Honenbeste hoja-edo, bi ero hiru hoja-edo, han buruz ikesitta, eta ez bazeuen buruz ikesten... Okerra zan ha abadie, okerra; ñooo!

13. Dotrina ongi ikastearen garrantzia

- **Erref:** ARE-008/020
- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 00:34:35. **Bukatu:** 00:36:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Eliza giroko ospakizunak

Laburpena:

Pazkoakoa egiteko ("pazkueskue") dotrina ondo jakin beharra zegoen; abadeak galderak egiten zituen.

Transkripzioa

-Dotriña inportantia zan orduan?

-Hoixe inportantie zala. Eta Pazkuazkue eitteko ha dotriñie haundi ein ta gero be, ez umetan, e, ia nausittute, nausittute gero be, lelengo sakristixara dotriñie emuten; eta ez bazekixen ez zeukatzun zerik... Zela esan dot?

-Pazkuazkua?

-Pazkuezkuek, Pazkuezkue esaten jakon. Ez euen Pazkuezkue eitterik, ez utsen emuten Gure Jaunik, ha ikesi biher zan, ha ez bazakizun, fuera! Haik eta ikesi arte.

-Eta esan dozu nausixauak be berdin?

-Nausixek? Hoixe, baitte, baitte. Orduko hogetaka urtieket. Hoixe.

-Eta zer izaten zan, abadiagana joan bihar dotriña...

-Bai, dotriñie, dotriñie, lelengo han dotriñie emun biher zauen; bazenkixen, emungo otsuen permisue Pazkuazkue eitteko, eta bestela, barriz, ha ikesi biher zauen, eta ikesi ta gero barriro fan, ha ikesi artien.

-Eta permisua esaten dozunian, zer esan nahi dozu, papelen bat edo txartelen bat?

-Txartela. Txartela. Txartela hartzera faten zan. Bai, hori izeten zan, Pazkuakua eitteko txartela hartzen. Eta txartelik ez zotsuen emuten ez bazekizun dotriñaik. Askotan zer esaten geuen ez geuen jakitten; ez geuen jakitten zer esaten geuen, baiña zeozer "rajatabla" esaten zeuen, eta "ya está". Nahiz ta euskeraz izen. Euskerie be zan oso euskera zerrau hori. Asko berba zer esaten geuen be ez gakixenak. Bai. Baiñe esan ein biher zeuen, jakin in biher zan.

14. Erljioaren garrantzia gizartean

- **Erref:** ARE-008/021
- **Iraupena:** 0:02:15. **Hasi:** 00:36:25. **Bukatu:** 00:38:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Kongregazioak
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Sakramentuak
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren indarra

Laburpena:

<p>Jaunartzea sei urterekin. Ume asko etxe guztietan. Erljioaren garrantzia. Mezara igande eta jaiegun guztietan. Kongregazioa. Zer konfesatu jakin ez. Gurasoekiko errespetua.</p>

Transkripzioa

- Orduan jaunartzia, komunixua eta, zenbat urtekin egitten zan?

- Nik sei urtekin ein nauen. Zazpi be laster ein biher nittuen.

- Zenbat zien, bat ala...

- Bat? Guk gure auzuen ez dakit zortzik ala beatzik ein geuen. Ordun ume asko jaixoten zan. Klaro, dana zan pekatu, dana zan pekatu, umiek ekarri biher zian. Eta, klaro, etxe guztietan euzen ume asko.

- Eta sei edo zazpi urtekin komunixua egin...

- Bai. Eta gero ez faltau mezie, e! Uste dozu oingo moduen mezetara, ba!, komunixue ein eta "adiós muy buenas"? Ez, ez, ez, ez, hori ez! Mezetan domekero; domekero eta jaiegunetan. Ezta hori pentsau be ez gaiñera ixteik, e, pentsau be ez. Oso txarto biherko zintzen mezetan ez fateko. Txarto. Eta gero, deskuidun ez bazintzen faten, konfesau ein biher zeuen. Zer konfesau ez zeuen jakitten! Konfesetan fan biher, kongregaziñua izeten zan hillien behin, ta kongregaziñora fateko konfesau ein biher zeuen. Zenbat bider: "Zer konfesau biher ete juat nik", pentsau ezindde, zer konfesau ez geuken-eta. Zer pekatu eitten geuen ba, ez geuken pekatuik eta! Zer konfesau biher [...] ? Zer esaten gixuan baiña guk? Ez gekixen zer konfesau. Zer esaten geuen? Sekule, oingo moduen, esate baterako, gurasuei-eta errespeto bat izeten jaten. Errespetue. Errespetue, ez billurre! Gurasuei asko gure izeten jaten, eta errespetue be bai, baiña orduen beste..., hola...

- Errespetua.

- Bai, errespetue. Ez [...] oingo moduen: "A, bai, ni ez noie!!". "Jamás". Sekule ez naz akordetan, "A, bai, ni ez noie!!". Keba. Aittek eta amak esaten euen, ba haxe ixil-ixilik ein eta kitto.

15. Erlijioaren garrantzia gizartean

- **Erref:** ARE-008/022
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:38:40. **Bukatu:** 00:40:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak

Laburpena:

Ezkondutxo ondoren Arrasatera joan zen konfesatzera. Lehenagoko gizartean asko kritikatzeko zen; gaur baino gehiago. Kongregaziora joaten ez zirenen neskak kritikatuak izaten ziren.

Transkripzioa

Askotan esaten neuen: "Ze koño esan biher gixuan baiña guk abadiana fanda?" Eta hori zenbat bider. Behin esan ustan, fan nintzen Mundrauera, ezkontuta gero, fan nintzen Mundrauera konfesetan. Klaro, ez bazintzen faten, kongregaziñuetan be, hori ezkontuta gero esan dot, baiña aurretik ez baziñen faten: "Joño, ez dok fan, ze pekatu ete jaukek horrek ez fateko?" -Beti gaizki pentsatzen.

-Bai. Eta kritikau oingo aldien asko eitten zan. Esaten dabe oingo gaztiekin bata eta bestie. Oingo gaztiekin ez daue kritiketan lehenao aiña, eta zaharrak be ez, e! Zaharrak be ez. Lehenao asko be gehixao kriteketan zan oin baiño. Egi-egixa esaten dotsut: lehenao jentiek asko be kritikau gehixao eitten auen oinguek baiño. Bai, bai. Zegatik da? Ez dakit. Orduen be, "Neurie balitzok, etorri biherko leuek etxera lehenao". Baiña gero poliki-poliki eurenak be haundi ein zien, eta gero eurenak aurrekuek baiño txarrago fan zien; ez da fan lehenao etortera, ez bada eze geruao etortera

betik. Eta orduen ixilik, baiña aurretik asko kritikaute, e, asko kritiketan zan lehenao. Eta orduen be, faten ez bazan kongregaziñora esaten zana: "Ze ete jaukek horrek kongregaziñora ez fateko?" Fan biher [izeten zan] konfesetan, zer konfesau ez zakitzun. Ze geunken guk konfesetako? Ze geunken? Nobixuai musu bat emutie pekatue zan ba-ta!

16. Herriko jaiak

- **Erref:** ARE-008/026
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:44:20. **Bukatu:** 00:45:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak

Laburpena:

<p>Santa Rita, Aretxabaletan jaieguna. Larrosa bedeinkatuak banatzen dituzte.</p>

Transkripzioa

- Esan dozu fede asko Santa Rita...
- Nik Santa Ritari asko, e. Enee! "Santa Rita abogada de los imposibles". Bai, esaten daue. Atxabaletan dau Santa Rita. Mundrauetik ehun urte etorri ziela. Santa Rita, eta eitten da, sekulako fiestie eitten daue. Eta etorten die Mundrauetik jente asko. Eta Santa Rita, ez daukotzu entzunde?
- Bai, baiña Mundrauetik jente asko etortzen dala ez.
- Bai, Mundrauetik jente asko etorten da. Atxabaletan dau mojetan. Santa Rita, "abogada de los imposibles".
- Eta ze jai egiten da?
- Jairik ez.
- Meza espezialen bat edo?
- Bai. Etorten da sermolarixe eta eitten daue mezie, eta gero larrosak bedeinkatu, eta emuten dotsue, repartiduten dotsue larrosa mordue bereinkatutakuek eta, eta gorde eitten dozuz; gure bozu gorde, eta gure bozu erre, zeuk gure dozune. Gorde eitten dozu, bereinkatute egoten dielako-eta. [Horrela] kostunbriek dauz.

17. Gaztetako ibilerak: erromeriak

- **Erref:** ARE-008/027
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:45:20. **Bukatu:** 00:46:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

Otalazelaiko erromeria, maiatzean. Lehenagoko erromeria ezagunak: Koruetan... Gaztetako ibilerak. Dirurik ez baina asko dibertitzen ziren.

Transkripzioa

-Hemen hola beste santurik hola deboziño haundikorik?

-Jente asko etorten da beste bat Otalazelai. Jakingo dozu Otalazelai nun dauen. Ez dakitzu?

-Entzunda bai.

-Hementxe, Goretin eta aitten-eta etxe onduen. Hor erromeixa haundixa eitten da, Otalazelai. Hor eitten da Santo Domingo, Santo Domingotan. Maietzien. Bestela ez da hamen erromeixaik. Lehenao bai, Koruetan be Santixauak esaten jakon, Santixauetan erromeixa haundixa eitten zan baiña oin horrek galdu ein die, auzotako erromeixak galdu ein die. Klaro, eske jentiek lehenao, badakitzu ze pasetan zan, gaztiek eta, a!, erromeixara, danak erromeixara, jantzi zapatillak eta erromeixara faten zien, dantzan ein eta ondo pasau; dantzan ein eta gustora pasau. nunbaitten ez, oingo moduen diruik be ez zan ibiltten orduan, e. Orduan txakur txiki bat barik bajetan giñen kalera. Ezta-ezta xentimo bat barik kalera. Eta harrapetan bazauen mutillen bat, mutillen bat harrapetan bazauen zeozer pagauko zotsuna, aunke sea kafesnetxo bat, edo refreskotxon bat edo, jolin! Pozik. Mekatxis la porra!

18. Peregrinazioak Urkiola eta Arantzazura

- **Erref:** ARE-008/030
- **Iraupena:** 0:01:25. **Hasi:** 00:53:05. **Bukatu:** 00:54:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:

<p>Inguruko auzoetako jaietara oinez joan behar izaten ziren. Peregrinazioak Urkiolara eta Arantzazura. Bedoñako jaiak. Mendiz mendi oinez.</p>

Transkripzioa

-Orduan esaten dozu zuen auzotik Aretxabaletarako jokera gehixago?

-Atxabaletarako jokera gehixao Eskoritzarako baiño.

-Eta bestela jaiegunak, Bergarako Pazkuak... Beste jaiegunik inguruko herrixetan edo?

-Ez. Eske, klaro, orduen oiñez ibilli biher zauen. Orduen auzuetan eitten zien erromeixak. Auzuetan eta bai.

-Trenian lantzian behin inguruko herriren batera be ez?

-Trenian? Trenian faten bagintzen esaten dotsut Bergararaiño, Bergarara. Gizona: Eibarrera be ez, Eibar urriñ euen.

-Keba!, keba! Eibar urriñ euen. Urriñ.

-Gehixenetan izango zien auzoko jaixak.

-Auzoko jaixak izeten zien, auzoko jaixak.

Gizona: Gero peregrinaziñuak Urkiolara ta.

-Hori da, Arantzazura... Urkiolara ta peregrinaziñuak eta horrek izaten zien. Eta Bedoñako jaixek. Oin Mondrauera pasauta dau. Lehenau denpora baten Atxabaletakua zan Bedoña, baiña oin Mondrauera pasauta dau. Eta Bedoñako jaixa Santa Eulalia. Hara be faten giñen, han tiue geukan eta. Faten giñen konbidau, eta hantxe itten geuen dantzan.

Gizona: Urkiolara be oiñez?

-Oiñez, klaro, oiñez. Mendiz mendi.

19. Auzo-erromeriak; gerraosteko egoera

- **Erref:** ARE-008/033
- **Iraupena:** 0:03:00. **Hasi:** 00:59:30. **Bukatu:** 01:02:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

<p>Auzoetako erromeriak. Gonbidautzak. Gerraostea: egoera gogorra etxeetan; jende askok gosea pasatzen zuen. Apotzagako jaiak. Oilaskoak hazten zituzten egun horretarako.</p>

Transkripzioa

-Bestela auzoko erromeixak edo mendi-erromeixak zeintzuk izaten zian?
-Auzoko erromeixak? Auzoko erromeixetan eitten zan ba konbidautzaia eitten zan. Konbidautzaira faten zien, e... Orduan, gaiñera, gerra ostian eta, bueno, jentie fango zan orduan baitta ez dakit nora be, zera be, Pekiñera be jatiagatik. Bueno! Orduan ez euen. Ez zaukatzun ogirik, ez zaukatzun beste gauzaik, ez euan ezer, gosia bakarrik. Ez zaukatzun ezer. Basarrixetan zeozer, eta bertan be famelixa haundixak eozen lekuetan ba askotan garixak entregau ein bihar izeten zien, hartzen zaunetik honebestekon bat entregau ein bihar izeten zan, eta zer geraketan jatzun etxerako? Bueno! Eta orduan faten zan konbidau, ilusiñuekin faten zan. Jatiagatik. Ilusiñuekin. Gaur egunian ez daukotzu ilusiñoik be, hori jateko ilusiñuoi, zeatik egunero jaten dozu ondo eta ez daukatzu. Baiña orduen jatiagatik? Eneee! Orduen basarrire lanien kaletik etorten jatzun, basarrire lanien gizonak ogi apur bat jatiagatik, e. Haintxe basarrixan zeozer aunke sea gehitxuao egoten zan, eta hantxe jatiagatik gari ebaten eta lagun eitten. Eta gero betik ogitxon bat edo baba apurtxon bat edo zeozer emuten jaten famelixientzako ta harexengatik bakar-bakarrik, e, ez lana eittie gustetan jatelako, ezpadabe ze basarriko jentiek zeozer emuten utsenagatik etorten zien. Orduen jentiek gosie euken, gosia. Eta etorten zen jentiek konbidau pozik jaixetan. Guk San Migelak geuken, Apotzan San Migel zan, eta San Migelak geuken eta ba etorten zien aitten ta aman anai-arrebak; anaiek ez, zeatik bi anai bixek bizi zien auzo baten. Baiña arrebak euren gizonakin eta euren seme-alabakin eta. Bueno!, juntetan zan jente asko, jente asko. Baiña ez zan oingo moruen bazkaixak emuten, e. Orduan hiltten zan oillue; bat edo bi edo lokesea. Eta oillaskuek arduriakin hazi eitten zien etxien. Oillaskuek.
-Zerekin?
-Oillaskuek arduriakin.
-Eta zer da hori?
-Arduriakin. Zela esango dotsut? Aurretik jakindde datozena jaixek; jaixetarako. Bai, arduriakin. Ez dakitzu ardurie zer dan?
-Bai, jakinda ia jaixak zetozeela...
-Bai, arduriakin ba ordurako oillaskuek hazteko. Jaixetarako oillaskuek hazteko arduriakin ba ifini eitten zittuen denporaz oillaskuek.

20. Gaztetako ibilerak; auzoetako jaietan gonbidautzak egoten ziren

- **Erref:** ARE-009/001
- **Iraupena:** 0:04:40. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:04:40

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Aisia » Jai-giroa » Auzoko ospakizunak

Laburpena:

<p>Gonbidatuak etxera. Zer jaten zuten: salda, aza-garbantzuek, okela, flana... Salda hartu eta meza nagusira joaten ziren. Alaitasuna nagusi denon artean. Lehenago gazteek asko disfrutatzen zuten horrelako jai egunetan. Batzuetan eurenera, bestetan beraiek senideen etxera joaten ziren. Gaztetako ibilerak; oso oroitzapen onak ditu orduko bizimoduaz. Baserriko ekonomia; zorrik ez baina dirurik ere ez.</p>

Transkripzioa

-Saldia. Eta konbidauek etorten zienerako ba egoten zan salda ona eindde, porrue ta perejilla sartu, eta kriston perolakadak, zerak eindda egoten zien etorten zienien konbidauek, meza aurretik jeneralien. gero meza nausittara fateko. Ta ataraten jaten ba saldie, etorten zienien, saldie, euren baso ardaotxuekin, eta ogixe, eta gure ebanak zatitxuek ein eta hartzen euen saldie ta gero meza nausittara faten zien danak. Meza nausi ostien ba egoten zan jeneralien orduen garbantzue izeten zan. Aza-garbantzuek haxe nahikua. Azak eta garbantzua. Okeliakin. Ifiñi morduak okela gaiñien. Okela egosixe ta hola ifiñi ta txorixue ta holan gaiñien ifiñi ta ataraten zeuen bi edo hiru fuentetan, ze jente asko juntetan zan eta. Eta gero gaiñien ba oillaskue. Oillaskue patata erriekin, edo ensaladiakin, edo holaxe ataraten zan. Eta gero arrozkoletxie edo flana. Gure amak itten zittuen flanak ederrak. Beste postregintzaik ez dakit asko jakingo euen. Arrozkoletxie ta zerak eitten zittuen ederrak, e, flanak. Eta ha izeten zan jaixetako zera, postria. Flana edp arrozkoletxia. Ba horixe izeten zan. Gero alegre, kantau ta, jentia alegre egoten zan, e. Alegre baiña, e. Kontuak esan eta kantau ta tiuak eta. Gero holakotxen baten ardaue be eraten zan eta gero ardauakin piñ-pil ein, eta gero, bueno!, dana alegría izeten zan, alegría. Eneee! Gero beste leku batzutatik be, gurien gazte jentie euen ba asko; beste leku batzutatik, Arozteittik-eta?, Bedoñakuek, Arozteikuek be baeuken bere zera, parientiek han, eta haik be etorten zien. Danak azkenien Zelaikora. Zelaikuen bueltia eitten euen eta euken, salie euken haundixe, haundixe euken salia, ta hango triki-traka-triki-traka, eta hango dantzia eta. "Botako ete joskuk guri paretok? Botako ete jittuek hemengo ormok, zera?" Hango dantzia eta..., ene! Baiña pasetan zan elegante, e! pasetan zan ondo. Haxe, disfratau. Horregatik esaten dotsut. Gaur... gaurko gaiztiei esaioxone hori, eta zuen modukuei. Esaiozue hori bai, eta puf! Baiña orduen ez zaon besteik. Eta horrexegaz disfrutetan zeuen; horrexegaz disfrutetan zan. bai.

-Gonbidautzia zanian batzuetan tokauko zan alde batera joatia eta beste batzuetan bestera.

-Klaro! Geu be holaxe faten giñan Bedoñara-ta. Bedoñera, Zubillagara. Zubillagan be han geuken tiuek. Bedoñera, Bedoñan be bi etxetan geuken, eta bedoñera fatie asko gustetan jakun, hotzak haundixak eitten zittuen eta bertan geratzen giñen lo itten. Eta tiak ifintten oskun han ohie, baiña,

enee!, izotza lakotxe hotza egoten zan. Bi aizta edo sartzen giñen barruan, bai, eta hala be ezin berotu, ezin berotu. Ez oskun ardura, ez oskun bape ardura, hala ta guzti be ondo pasatzen gauen. "Ondo in dozue lo?" tiak jagiten giñanian, "ondo in dozue lo?", eta. "Ai, hotz puxkat" Ene!, hotz euki dozue?". Hementxe ladrillue, hementxe don ladrillue eruen zeikien" eta. "mentxe don ba ladrillue", ... Ez zoskun guri inporta. Kustiñue da ondo pasetia. Ondo pasatzen zan. Nik esaten dot oin askotan [entzuten dot]: "Ai, gazte-denporia geizki!". Nik esaten dot: "gaste denporia geizki?". Nik ez juat /etxuat/ ba geizki pasau sekule. Guk ez geuen diruik. Gurian ez euen diruik. Nik horreatik esaten dotsut: ez euen diruik. Zorrik be ez, horixe ez. Zorrik be ez baiña diruik be ez. Gure gurasuek ez zien /etxien/ zorrik ixtekuak, hoixe ez. baeuen ekarriko zan, eta ez baeuen barriz euenakin pasau. Baiña zorrik ez. baiña diruik be ez, e! Nundik egongo zan dirua?

21. Gurasoen jatorria

- **Erref:** ARE-009/002
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 00:04:40. **Bukatu:** 00:05:50

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:

Gurasoak ez ziren baserritarrak. Ama, Donostian jaiotakoa eta Azkoitian hazitakoa. Aita, Eskoriatzan jaiotakoa. Ama neskame joan zen Eskoriatzara eta bertan ezagutu ziren.

Transkripzioa

-Zure aitta-ta basarritik bizi zien?

-Gure aitta ta, nire ama ta ez zien bata be baserritarrak. Bixek zien kaletarrak, bai aitta ta bai ama.

-Eta zela ba?

-Ba denpora haretan ba kalien ez zan eongo ezebez, kalien be ez zan eongo ezebez. Nire ama Donostian jaixua zan eta Axkoitin hazittakue, eta aitta, barriz, Eskoitzan jaixo eta Eskoitzan bizi, eta Eskoitzatik ama etorri zan Bergarara, eta Bergaratik ba, hor ezautu zien, eta ez dakit beste etxen batera etorri krieda eta hemen asentau zien. Eta ezkondu zien ba, pentsaizu ze eukiko euen. Batak be ez txakur txikirik be ez. Batak be ez. Asi ke horregatik esaten dotsut, nahikue ein euen hamar seme-alaba atara euen bestien; bata baiño tantai haundixauek, bata baiño bestie haundixauek.

22. Familia giroa nolakoa zen; bizitzarekiko ikuspegia

- **Erref:** ARE-009/003
- **Iraupena:** 0:01:40. **Hasi:** 00:05:50. **Bukatu:** 00:07:30

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Iritziak » Bizitzarekiko ikuspegia

Laburpena:

Familia giroa. Oso harreman estua senideekin. Igandetan, bezperatara joan eta gero jokoan egiten zuten. Bizitzarekiko ikuspegia. Lehenago konformidade handiagoa zegoen.

Transkripzioa

-Esaten dozunian gonbidautzia batera eta bestera eta, orduan senidien artian-eta tratua haundixa zeuan, ezta? [...]

-Bai. Orduen tratua haundixe euen horretan, tratua haundixa euen horretan. Igual atsaldia pasetan etorten jatzun tia edo lokesea. Etorten jatzun eta hantxe igual atsaldien jokualdixue. Ni akordetan naz tia etorten zana, gure tia bat etorten zan eta asko gustetan jakon eta hantxe atsaldian. Bexperetara, lelengo bexperak. Bezperak, e, elixara domekatan bexperetara, bexperak, errosaixua erreza ta bexperak izaten zien. Handik etorri eta gero ba amak eta tiak eitten euen jokualdixue. Beste beziñie ta hola etorten zan,e ta eitten euen jokualdixue. Eta Aranekue ta etorten zien eta hantxe jokualdixue eiñ eta pozik.

-Kartetan?

-Jokuen kartetan, bai. Brixkan. Brixkan itten zan, e. Eta brixkaaldixue eitten euen eta konforme! Ha domekie ya zelebraute euen. Bai. Domekie zelebrauta. Baiñe zelan ez euen beste dibersiñoik, ba orduko jentie gustora bizi zan.

-Beste mentalidade bat zeuan, ez?

Gustora bizi zan. Egixa esaten dotsut, oingo jentiek baiño konformidade gehixao euen. Konformidade gehixao. Bai-bai, oingo jentiek baiño konformidade gehixao.

23. Baserriko ekonomia noiz hasi zen hobetzen

- **Erref:** ARE-009/004
- **Iraupena:** 0:03:50. **Hasi:** 00:07:30. **Bukatu:** 00:11:20

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea
- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak

Laburpena:

Baserriko ekonomia. Ezin baserrian obrarik egin, dirurik ez zegoen eta. Pinudiak sartzen hasi zirenean; edo kolean lanean hasi zirenean, orduan hasi zen dirua sartzen baserrietan. Ahizpa nagusienak lantegian lanean hasi ziren. Irabazten zuten diru guztia amari ematen zioten.

Transkripzioa

- Eta ez euen ezebez, ez euen diruik.

-Esaten dozu ez euala dirurik eta zorrik eta be ez. Baiña orduan familixa artian-eta entzunda daukat, obraren bat egin bihar zanian tio-tiari edo prestamo txikixak...

-Baiña obrak, nundik eingo zittuen ba obrak, ez euen diruik eta. Baiña zuk pentsau bihar zauen zuk eskaketan bazauen dirua, orduan ez euen prestamoik bankuetan. Zuk prestamon bat eskatu bihar bazeuen, zuk konturatu biher zauen aurretik ezin bozu aurreratu, zu zela aurreratu biher zauen gero ha pagetako? Keba! Ni ez naz akordetan gure etxien... Akordetan naz txikitxue nitzenien, ni gaztetxue nitzenien ifiñi zan

ekonomikia. Sukalde bajue kendu eta ekonomikia. Akordetan naz su bajuekin be. Su bajuekin akordetan naz. Zazpi-zortzi bat urte edo hola eukiko nittuen ifiñi zanian gurien ekonomikia. Baiña ekonomikia ifintteko ez dot uste iñora diruik eske fan zanik. Orduen zuk kosta be zer? Auzoko gizon bat, Arozteikuek, Ximon: "Joño, ekonomikie? ekarri ekonomikie", berak kolokau. Ekonomikie hantxe kolokau eta ya esta. Ez azulejuek eta ez besteik. Keba! Di-da!, ixepuekin emon zera, zurittu ixepuekin eta ya esta. Ez euen, keba! Orduen ezin leikien obraik ein be ein! Ze obra eingo zeuen, ez euen diruik eta. Dirue noix ein zan segittuan agertu da, segittuan. Piñuek eta. Baserrixak piñuek ein daue. Bestela baserrixa hundidu... Edo seme-alabak hazi dienian fabrikan, orduentxe. Zegatik ni akordetan naz gure, nire bi ahizpak, nausixenak gerra denporan hor fabrikan eitten euen Beroan, ba dana eitten zan gerrarako jenerua, eztakitzu? Gerrarako eitten zan. Eta orduen ba, jolin, ordureko nahiko ondo pagetan euen. Nahiko ondo pagetan euen eta jentie biher euen lana eitteko, destaju itten zan lana; eta nire aiztei esan utsien, eta aitzak fan in zien, aizta bixak nausixenak etorri ein zien. Eta, jolin, eztakitzu zelako ilusiñuakin pagetan utsenien amai, zelako ilusiñuekin, da!, e, txakur txiki bat be itxi barik, eta zelako ilusiñuekin amai entregetan utsen dirua. Txakur txiki bat beretzako barik, e! Ez oingo moruen, a, erosten..., irabazten dana noberentzako? Keba! Txakur txik bat be itxi barik beretzako, haxe ilusiñue amai entregetan. Amai entregau, e. Diru danak. Eta ba holaxe itten zan. Eta ama pozik. Haxe amak apurtxo ba ezpada be gorde, apurtxo bat ezpada be gorde, eta holaxen, harexek hasi zienien lanien, bi nausixenak, gerra denporakuek harexek zien, nausixen bixek, nik neuken hamabi urte, hamahiru gerra-denporan. Ni artien gaztia; Felix gero, nire aurrekua zan, ta gerotxuao hasi zan ha be lanien, hamalau urtekin fabrikara lanera. Eta ordurako ba irabazi itten zan. Eta harexek hazi apurtxo bat, eztakitzu?, ze bestela ez euen basarrixan ezebe.

24. Baserriko ekonomia: esne-saltzea; pinudiak; lantegiko lana

- **Erref:** ARE-009/005
- **Iraupena:** 0:01:35. **Hasi:** 00:11:20. **Bukatu:** 00:12:55

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren indarra
- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak

Laburpena:

Aita oso ganaduzalea zen. Esnea saltzen zuten kalean (ospitalera ere eramaten zuten). Horrela hasi ziren diru pixka bat irabazten; gerora etorriko ziren pinuak; lantegiko lana; eta abar. Orduan hasi zen baserriko ekonomia sendotzen; ordura arte lana eta umeak besterik ez zeuden. Erljioaren indarra eta eragina baserritarrengan.

Transkripzioa

-Ez euan baserrixan ezebe! Ezebez! Ez euan piñu bat, ez euan... Ganauekin in bihar zauen in bihar zana. Gurien afeziño haundixe aittek euen ganauetara. Esnie saltzen geuen. Esnia. Ganau onak eukitten zittuen. Eta esnie batzen euen eta esnie saltzen zan. Ospitalera guk urte askuen eruen geuen, Eskoitzako ospitalera esnia. Eta gero geuken hareaz geiñera beste bezero batzuk. Eta eskerrak horri, esniekin. Hillen azkenien, batzuk hillien

kobretan zien, ospittalekuei hillien behin kobretan zan; beste batzuna ba astien behin, hamabostian behin. Eta ha izeten zan ba diru feskotxue. Gero ganauentzako pentsue erosi edo etxera ekarteko pentsue, ez dakitzu? Ganauei be pentsue emun biher izeten jate eurak emungo badaue. Klaro, pentsu apurtxo bat ekarri edo. Ba handixik hasi zan baserrixa apurtxo bat, eta gero piñuek, hasi zirenien piñuek ba orduentxe baserrixa hasi zan apurtxo bat baserri eitten, e. Aurretik zer? Zer aurretik? Lana besteik ez euen eta. Lana! Umiek eta lana! Bakitzu zenbat ume egoten zan orduen? Dana pekatua zan, dana pekatua. Ez zan ebitau bihar umeik, ez zan ebitau bihar umeik. Jangoikuak emuten zittuenak danak. Eta bakitzu zenbat ume etxietan? Horregaz abadiak be ez euen euki kulpa gutxi, e! Abadiak be ez euen kulpa gutxi euki. Nik askotan esaten dot abadiak be ez euela kulpa gutxi euki. Abadiak be batetik bestera baezen diferentziak egoten zienak.

25. Erlijioaren indarra baserri giroan

- **Erref:** ARE-009/006
- **Iraupena:** 0:01:45. **Hasi:** 00:12:55. **Bukatu:** 00:14:40

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Erlijioaren indarra eta eragina baserritarrengan. Abadeak; batetik bestera desberdintasun handiak.

Transkripzioa

-Akordetan naz ni, konfesetan fan eta baten, e (hementxen zan, eztakit, orduen misiniek egoten zien), eta etorri ta: zenbat ume? Ta ba hainbeste ume geukela. Ez dakit zer zien, lau-bost geuken guk. Eta ez ekarteko gehixao esan usten, eta. Bai, pasauko geukiela guk ekarri barik gehixao. Ba ez ekarri, nahikue dittuzue. Nahikue dittuzue, ez ekarri. Baiña orduen ez eukotzun oingo medixoik ez gauza bat erosteko, ez... Orduen ez euen oingo zerik, e! Hori oingua da baiña orduen ez euen. Ez euen. Por mucho que querías ez euen! Eta hortik esaten dotsut abadiak be diferentzia haundixa eukitten dauela batetik bestera. Batzuk EZ!, umiak ekarri in bihar die, jangoikuak emuten dittuen umiek! Bai, baiñe gero konturatu biher zara, ekarri bai, baiña haik gero aurrera atara biher dittuzu, e. Eta malamaneran ibilttekotan ba, psee. Eta onak urteten ba dutsu eta fiñek urteten badutsue ba pozik. Behin umie, ikusittako umie ez dakotzu saltzeko, e. Askok esan izen..."Bai, bata ez dakit zer, hori sobre..., zelan esaten da? Askok esaten daue: "hori gure eztana etorri da umie, ez dakitzu?, gure eztala, gure barik etorri da umie, eta hola. Eta bai, hori, klaro, horren biharra ez euen eta hori gure barik etorri zan eta. Nik esaten dot, hori ez da egixa, hori ez da egixa.

26. Baserria errentan; jabearekin harremana

- **Erref:** ARE-009/008
- **Iraupena:** 0:05:05. **Hasi:** 00:17:50. **Bukatu:** 00:22:55

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:

Gurasoen baserriaren jabearen inguruko kontuak. Errentaren ordainketa hasieran oilasko eta gariarekin; gerora dirutan ordaintzen hasi ziren. Baserria noiz eta nola erosi zuten.

Transkripzioa

- Basarrixak erreteruak izaten zian askotan, etxejabiak oso gutxi izaten zian. Zeuen auzo inguruan eta zelan zan?

- Geurien be, geu be denpora baten erreteruak giñen geure etxian, neure etxian. Erreteruak giñen. Eta geuken erreteru ona, uezaba ona, oso ona.

- Zan bakarra zeukana?

- Ez, zan aberatsa. Aberatsa askotan honek pobre-aberatsok baiño hoba izeten da aberatsa, eurak hobak izeten die honek baserriar, ez dakitzu, zerak baiño. Hobak izeten die. Eta guk geuken, ona geuken, uezaba ona. Zan aduanako nausixe. Eta izetetz zan Irungue, Irungue zan izetetz, eta Eskoritzar batekin ezkondu zan, Zaragueta. Zaragueta oso famosue da, Zaraguetana entzunde eukiko dozu Zaraguetana. Ez dakitt, igual. Aberatsak zien Zaraguetanak.

- Basarrixa zan Zaraguetana.

- Zaraguetana zan, bai. Eta uezaba zan oso ona. Eta denpora baten gure aitte-ta etorri zienien baserrire, igo euenien, errentan jarri zien eta orduen urten batzuetan entregetan utsien errentia diruz ez: oillaskuek, garixe, eta hola. Ez dakitzu? Kapoiek eta orduen. Baiña gurian be ba familixia gehittuixaz, gehittuixaz, ba, klaro, etxien falta eitten euen garixak eta be, eta iñolaz be arreglau zan uezabaz aitte. Aittei, estimau euen aitte. Asko gura utsen aittai. Eta aittaz arreglau zan diruz pagetako. Horrei oillaskuei eta kapoiei-ta itxi, garixai ta, ta diruz pagetako. Eta diruz ifiñi ei euen milla pezeta urtien.

- Orduan asko izango zan?

- Orduen asko ei zan, asko ei zan. Baiñe gurao ei euen hola bestie baiño, ze hala ta guzti be, bestiek baiño hobeto urteten ei utsen, garixe entregaute baiño, eta kapoiek eta oillaskuek eta baiño askoz hobeto urteten ei euen zea pagaute. Baiña urtien txahal bat hazi biher izeten euen errentie pagetako. Pentsaizu, milla pezeta pagetako, urtien txahal bat hazi biher izeten euen. Baiña hala ta guzti be ona. Gero gauzie zela fan zan gora, gora, gora, ba azkenerako milla pezeta ezebezien jarri, ezebezien. Eta gero ba, klaro, anaie ezkondu zan etxera, eta aitte ordurako ba, aitte gazteik, ez dakitzu, bihotzetik jarri zan eta ez zan asko gauza izen. Eta esan utsen, anaia esan utsen: "Heuk erosi biherko dok etxia. Ni ia ez nok gauze eta heuk erosi biherko dok etxia". Eta holaxe erosi eban, arreglau zan eta erosi euan; ondo arreglau zan. Pagau euen, terreno asko euen gure etxiek, terreno asko euen, pagau euen berrogei milla duro. Berrogei milla duro, berrehun milla pezeta. Pezetatan esanda. Berrehun milla pezeta, berrogei milla duro. Eta, klaro, orduen ez euen emuten, kaja ahorrosara fanda orduen ez euen emuten kredituik eta [...] berakez euen diruik eta. Zorrik be ez, diruik be ez. Lehen esan dotena, zorrik be ez, diruik be ez. Eukiko euen milla pezeta, bi [milla]pezeta, lokesea aurreratuta; edo bost milla o lokesea, ezta, baiña hori ez da ezer. Ba etxeik etxe, etxietan, geuk be emun gutsen, besten batzuk be emun utsien, eta han beziñuek eta emun utsien eta ba erosi euen etxia. Eta gero gauzie holaxe fan zan. Sartu zan bera fabrika eta amak eta tartian arrebak be etxian bizi zien bi arreba

behintzat, eta haik lana eitten euen, eta ganauekin eta holan, eta aitte be artien beti be ondo ibiltten zan eta pusketxo bat eitteko zan, eta anaie fan zan fabrikara eta fabrikan ataraten euenakin eta gero ganauekin ataraten euen, eta hortik eta hemetik berihelaxe pagau euen baserrixa. Urte gutxixan pagau euen, e. Esango neuke bost edo xei urtian pagau euen baserrixe, e. Eta gero orduko piñue be beuken eta baetorkixon piñue be eta hango piñu puxkatxo bateaz eta. Gero berak irabazten euen-ta, zintzue zan anaia; biheko!, eta berihelaxe pagau euen etxia.

27. Familia-giroa baserrian; gurasoekiko errespetua

- **Erref:** ARE-009/010
- **Iraupena:** 0:04:20. **Hasi:** 00:24:20. **Bukatu:** 00:28:40

Gaia(k):

- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:

Errenteroak vs. etxe-jabeak. Garrantzi handia ematen zitzaion baserri- jabe izateari. Maiorazgoa. Familia giroa. Gurasoekiko errespetua; konfiantza handia anai-arreba eta seme-alaben artean.

Transkripzioa

-Egoten zan distinziño haundixa etxejabia izan edo?

-Lehenau bai, e! Honbreee!, horixe bai. Eskerrak horixe bardinddu zana, eskerrak horixe bardinddu zana. Ene!, ni akordetan naz zenbat bider esaten euen batek; ez noia esaten izena, baiña batek esaten euen, gustetan jakon ama, gure ama, oso zerzetie zan, oso pizpirittia, pizpirittia, eta asko gustetan ei jakon ama, gure ama, gure aittaz hasi zaniene eta, eztakitzu?, asko gustetan ei jakon gure ama, baiña, aa, pobria, pobria. Gero be ez euen aberatsa hartu, ez politta eta ez aberatsa ez auen hartu. Ez noia esaten, zure pariente artekue da eta ez noia esaten, baiñe ez aberatsa eta ez zera. Haintxe Bilbon egonda, eztakitzu?, pariente artekuekin egonda euela ta hau ta bestie ta. Baiñe gustau ama eitten ei jakon, gure ama gustetan ei jakon.

-Orduan begiratu eitten jakon, pobria eta aberatsa ta...

-Ha, eztakitzu, ha propietarixue eta maiorazkue esaten zana. Maiorazkue, maiorazkue. Orduen hori zan. Maiorazkue. Nahiz eta txakur txikirik euki ez, maiorazkue. Ni akordetan naz Apotzako auzuen, ni bizi nitzen auzuen, maiorazko haundixen zaatakuek, e; zaatakuek ba propietarixuek. Eta gurien artien erreteruek gitzen. Bai, artien erreteruek izango gitzen. Baiña harein aldien ondo bizi gitzen. Erreteruek izen baiña ondo bizi gitzen. Harek juntau bai eta igual bazkaitten edo, eta ezta berbaik be ez batat bestiai berbaik; bakotxak berie jan, ospa!, jan eta ospa! Hori uniuoi falta, eztakitzu?, hori, ezebez, bata bestientzako hori...

-Berotasuna edo?

-Berotasunik ez, berotasunik ez, ezebez. Ezebez, konbersaziño bat be ez, ezebez. Gu juntauko gitzen kuadrilla haundi bat, euena jango geuen, baiña gurien egoten zan armonixie... Gurien egoten zan, euena jan; aitte ta ama jartzen zan holakotxe baten, aitte hor eta beste guztiek; eta guk aitten eta aman aurrien kontauko gittuen "Uu, halako mutillaz dantzan ein dot, badakit zein mutillez, eztakitt zer ein dot, badakit zer ein dot... Aitta eta ama egoten zienien pozik! Guk ez geuken sekretuik aitten eta amandako.

Ez geuken sekretuik. Eta eurek be horrexegatik emuten euen konfiantzaia, konfiantzaia emuten euen umieiri; baiña geuk be bai eurei, e! Orduan, orduko epokan gutxik emuten euen [hainbeste] konfiantza, zegatik orduen gurasuei ez jaten /etxaten/ emuten hori zeroi, ez jaten /etxaten/ emuten, ta guk bai. Guk, ez dakit zegatik.

Gizona: Orduen gurasuekin ez euen hori konfiantzioi.

-Ez, ez euen hori tratuoi, ez euen gurasuekin tratuoi. Nik honaxe etorritta ikusten dot. Hona etorri nintzenien ikusi neuen. Gure aman eta... Aitte, tira, baiña gure aman aurrian eta... Keba!

-Ezin zan egin berbarik eta?

-Ez, ez, ez. Keba! Ez, ez, pentsau be ez. Ez, ez. Ta guk bai. Gu jarten gitzen armonixa, euen a jango geuen, eta domeketan kafie egoten bazan, danontzako egoten bazan danok hartuko gauen; ez baeuen ez. Ez euen aittak eta amak eurak hartu eta umiei emun ez. Ez. Danontzako baeuen hartuko euen, bestela ez euen eurak be hartuko. Baiña hori armonixoi danak. Hamar anai-arreba izen ga baiña danok eruen dou elegante; eruan dou baiña ondo baiño hobeto. Baiña beti interesaute bata bestia. Eztakitzu?, ondoez bat badauko edo bestie, betik interesaute. Betik hori esaten dot. Eta gu famauta egoten gitzen gu anai-arrebok eta familixia zela erueten gitzen. Danok. Danok. Ointxe faltau dau bai hiruk: bi anai eta aizta zaharrena urtebete pasau da ointxe hil zala. Baiña guk eruen dou bata bestia, bueno!

28. Ezkondu aurretik amak emandako kontseilua

- **Erref:** ARE-009/012
- **Iraupena:** 0:03:13. **Hasi:** 00:33:00. **Bukatu:** 00:36:13

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak

Laburpena:

Cecilia ezkontzekotan zegoela, amak eman zion kontseilua.

Transkripzioa

-Nire amak ezkondu nintzenien badakizu ze esan usten? "Bueno, ezkondu biher zariela diñozu, ta gauza bat esan biher dotsut: askotan gizonak beste jenixo bat eukitten daue, eta nahiz ta zeuk errazoie euki, zuk ixilik apurtxo baten, zuk ixildu apurtxo baten, segiran pasauko jako. Eta pasetan danien, esatekue bada, orduantxe esan. Ez esateko, inportantzia bakue bada, itxi hor konpon; eta orduen zuk gure dozuna ingo dozu". Amak. Amak esan usten hori. " Orduan zuk gure dozuna. Gizonai itxi apurtxo baten ixilik. Nahiz ta arrazoie euki, itxi apurtxo baten ixilik. Pasetan jakonian, orduan esatekue bada, esan. Bestela berriz hor konpon, Zeuk gurozuna eingo dozu hori eitten badozu". Eta errezoie ikaragarrixen eukan! Ikaragarrixen! Ikaragarrixen!

-Arrazoiak orduan amak?

-Ikaragarrixen euen arrazoiak. Baiña askok ez daki hori eitten.

-Zailla da eta.

-Zailla da?

- [...] Lehenago andrak beste modu baten hasten ziala.

-Bai. Eske pasetan dana, oingo gaztiak ez dakixe lehengo moduen andrak erueten, aguentetan. Ez dakixe, aguentetan ez dakixe lehenauko moruen. Nik ez dot esaten larregi aguentau biher dala. Ba hori be ez da komeni

gauza danak gaiñ hartzia. Ez. Baiña gauza askota, iguel, ba!, hor konpon ein eta zeuk urtengo dozu hobeto. Hor konpon, aaa!, hor konpon! esan baita...

-Eta orduan normala izaten zan ezkontzeko orduan amak konsejuak emutia ta?

-Ni neuri emun usten; oin, beste batzuei emuten utsen ez dakit. Neuri hoixe esan usten. Eta askotan [esan dot], euken errezoia... Eneee!, zelako errezoie euken. Ikeragarritzko errezoia. Zuk gizonak ekitten dotsu: "Bai, horreatik...!" Hasarre askotan, badakitzu ,lanagatik edo horregatik hasarre. Hasarre-ta, zuk oinddio geiñetik ekitten badutsazu pues sanseacabó! Zuk oinddio geiñetik. Gizona hasarre eta zuk oinddio geiñetik ulu haundixauak ataraten ekitten badutsazu, ba kitto! Oin, danak ez dauela ekitten hori pazientzioi... Hoixe egoten da. Niri jangoikuek horixe emun usten, pazientzie haundixa. Baiñe ba..., ta bihera izen dot, bihera izen dot.

29. Dotea, baserriaren garrantziaren arabera

- **Erref:** ARE-009/013
- **Iraupena:** 0:04:01. **Hasi:** 00:36:13. **Bukatu:** 00:40:14

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak

Laburpena:

<p>Ezkontzak; arreoak nolakoak izaten ziren. Maiorazgo etxeak; linajeak. Dotea baserriaren arabera izaten zen; zenbat eta baserri handiagoa, arrea ere dotoreagoa izan behar zen. Arreoa zer eramaten zen. Lihozko (linozko) arropak.</p>

Transkripzioa

-Zuk ezautu zenduzen arriuak-eta burdixakin eruatia batetik bestera?

-Ez, ez neuen ezautu.

-Zure aurrekuak izengo zien.

-Bai, aurrekue zan, ez. Ez neuen ezautu. Arriuekin-eta kontu hori ez neuen ezautu. Oin, erueten zala eta bai. Zelako arriuek eta gurien papel zaharrak badaz, ezta, eta ba horrek han ifintten dau zelako arriuek-eta erueten zien eta, zenbat izera eta zenbat...

-Dokumentuetan jasota dauz?

-Bai. De aquellos tiempos, e. Eta han ifintten dau honenbeste izera, hainbeste sobrekama, hainbeste almueda-azal, koltxoie... Gero kaldara kobrezkuek, kobrezko kaldarak, almaize.

-Almaize zer da?

Gizona: Almireza.

-Almaize, txaka-txaka-txaka joteko hori, ez dakitzu? Brontzezkuak izaten die. Bai. [...] Badao gurien oinddion. Eta holako...

-Gizona: Dotie.

-Hori zan dotia

-Eta segun ze basarritara joan, dotia altuagua ala?

-Honbre! Bazan, porrejenplo, maiorazkue faten bazan, maiorazko etxeko bat faten bazan beste maiorazko etxe batera, ba zuk dotie betik gehixao eruen biher zeuen. Ez zan erreteruen moduen. Horregatik erreterue beti sobrauta egoten zan. Erreterue ezin leikien eruen ez eukelako... Askotan zerak be ez, zela da?; horreik be diruz antzera egoten zien erreteru etxian

eta maiorazko etxien antzera egoten zan diruoi, baiñe hori famioi, ez dakitzu, hori maiorazko famioi, maiorazko famioi. Putz eitten dutset nik horri maiorazko famiorri! Lehenao hor egoten zan "liñajie", esaten zan, "liñajie".

-Eta liñajekuek liñajekuekin?

-Liñajekuek liñajekue bihar izeten zan. Eta maiorazkue ezkonketan bazan beste maiorazko batekin, ba, zu, ha distingidu ein biher zauen zerien be, arriuan be. Distingidu in biher zauen. Honenbeste izra, honenbeste sobrekama, honenbeste koltxoi, hainbeste... laixak, laixak. Eta honek...

-Gorutan eitteko...

-Hori da. Goruetan, zela esaten jako hari, goruetan eittekuai?

-Ardatzak eta...

-Bai. Ardatzak, horreik. Eta, ez jata /etxata/ akordetan [goruetan eitten zana], traka-traka-traka erain eta. Ezautu neuen nik geure etxian hola hankiaz zelan eraitten jakon eta itten zan hori batu. Ez naz akordetan zera. Akordauko naz gero, baiña momentuan ez naz akordaten.

-Zure akorduan linurik ez, ezta?

-Ez. Liñoik ez dot ezautu.

-Eta ehunezko erropak?

-Ehunezko erropak bai. Oindio be egongo die gurian ehunezko erropak, ez die usetan baiña. Holaxe itxitta rekurdo moduen edo.

-Zure gurasuak-eta erabiltzen zittuen?

-Gurasuek bai, inddakuek zien, e. Nire gurasuek inddakuek zien. Neu ez naz akordetan. Nire akorduen ez, hori gerra aurretik. Ze ni akordauko nitzen izen balitze gerra ezkerro edo gerra denporan izan balitze. Baiña horrek gerra aurretik zien. Nire akorduen ez.

30. Antzinako arropak

• **Erref:** ARE-009/014

• **Iraupena:** 0:04:26. **Hasi:** 00:40:14. **Bukatu:** 00:44:40

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

Antzinako arropak. Gurasoak nola janzten ziren. Buruko zapia; "monterie". Buruko zapia nola ipintzen zuten.

Transkripzioa

-Gurasuak-eta zelan jazten zian? Ez dakitt, ama eta gona luziekin?

-Klaro. Nire ama-eta ez neuen ezautu gona luziekin. Ama ez neuen ezautu. Ez. Ama geure moduko... Hemen erretratuen ikusten da. Amak geure moduko abriguekin. Edo zapatak bere takoitzuekin. Edo, bai. Hortxe daz nere ama-ta, ekarri bixek, aitta-ta ama bixek. Bixetakuek. Ez, nire amak ez euen eruen buruko paiñolorik sekula be ez. Eta hemengo amak be ez. Eta ostera amandriek bai. Amandriek buruko paiñelue dotore ifinita.

-Eta buruko paiñeluena ze izaten zan? Behin ezkondu ezkerro buruko paiñelua ipintzen zan edo?

-Bai, aurretik be bai esaten dauenez. Aurretik be bai.

-Ezkondu aurretik be buruko paiñelua eruaten zan?

-Aurretik be bai. Hori da nire aittan-eta, Jesus..., nire gizonen aitte ta ama; Santiago eta Bibiana.

-Ze guapia!

-Oso guapie zan e, ma, e! Jolin! Menudos ojos! Jolin! Oso guapie zan. Ta aitta be gizon majue zan, formala-ta, bueno! "Más majo...". Oso. Eta hemen gure aittek eta amak hamaika urten aldie eukien [...]

-[...] Porejenplo honen amandire, honen aman ama betik ezautu neban holaxe txanbriaz. Txanbrie ifintten euen eta txanbrien gaiñetik amantala. Ifintten euen monterie ibiltten euen betik. Dotorie, altie ta zera zan honen amandrie, Apotzakua.

-Monterie zeri esaten detsazu?

-Monterie? Buruko paiñoluai monterie esaten jako. Bai. Monterie dotore ifinitta, e.

-Eta esaten dozu orduan ezkondu aurretik be buruko paiñolua ibiltzen zala?

-Bai. Lehenao erueten ei euen ezkondu aurretik, ezkondu aurretik. Ezkondu aurretik. Gaztiekifintten ei zittuen buruko paioluek. Honein amandrie, "Amandrie Txikiñe" esaten gutsen [...] Bat zan txikitxue ta bestie zan altia. Eta horregatik esaten utsen, bisabueliai esaten gutsen "Amandria Txikiña". Eta bestiei amandrie, baiña bestiai "amandria txikiña". Ha zan txikitxuaue. Gizona: txikitxue zalako.

-Buruko paiñelua bi puntakin edo zela ipintzen zan?

-Dotore ifinitta, e! Dotore eitten euen amandriek. Nik makiña bat bider orraztu neben hemengo amandrie; orrazketan neuene eta hemen eitten euen berak moiñotxo bat. Eta gero ifintten euen buruko paiñelue dotore, e. Hola atzeratu, hemen apurtxo bat hola harro ifintten euen, eta holaxe bi punta, ifintten euen lotu, korapilla ein, eta ra! tiraketan utsen hola; ifintten euen hemen bi hola, bi hegotxogaz, eta hemen, hemen ifintten zittuen holaxen. Dotore itten euen, dotore. Bera be dotoria zan, e, bera be oso pizpi(r)ittia zan.

-Orduan abarkarik-eta zeuk sekula ez dozu erabili, ez?

-Nik ez neuene sekula ezautu amandrie (amaren argazkia agertzen da) Horixe da, horixe da Amandrie txikiña.

-Ikusten dotsat ulia dakala bistan, ikusi eitten jako.

-Bai, ulie. Eske harek ez euen hemetik ifintten sekule; harek hemetik ifintten euen, hemetik.

-Baiña zeren modu diferentia, batzuk ya gero tapau eitten zeuben edo?

-Ez, ez, ez. Ulie ez euen sekula tapetan. Harek ulie hemen, eta gero hemetik. Eta gero sartzen euen orratza, holan orratz-burubaltza, hori afiel burubaltza. Sartzen zittuen hemen bi, han eutsin deiken, joan ez dakixon atzera.

31. Oinetakoak: abarkak; zapatak

- **Erref:** ARE-009/015
- **Iraupena:** 0:01:35. **Hasi:** 00:44:40. **Bukatu:** 00:46:15

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

<p>Oinetakoak nolakoak. Abarkak oso gutxitan erabili ditu. Narruzko abarkak; gomazkoak. Gerra osteko gomazko abarkak, oso kalitate txarrekoak.</p>

Transkripzioa

-Orduan zuek abarkarik eta sekula ez dozuez jantzi.
-Neuk abarka gutxi ibili dot.

-Zapatak edo botiñak edo?
 -Bai. Honek Txirukak edo honeik. Txirukak esaten utsena ibiltten gittuen baiñe gutxi, gutxi [...].
 - [...].
 -Haretaikoik sekule ez dot ibilli.
 -Gomazkuak gehixao?
 Gizona: Bai. Gero gomia egon zan txarra hor gerra ostien eta.
 -Bai, gogorrek zien, oso goma gogorrek, gerra ostien eta. Orduan gauza onik ezebe ez euen eta! Ezebe ez euen. Francon letxe dana txarra. Dana txarra euen.

32. Buzkantzak

- **Erref:** ARE-009/022
- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 00:57:30. **Bukatu:** 00:59:35

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Familiari ez zaio ardi-odolez egindako buzkantzik gustatzen. Ganadu-odolez egin ohi dituzte eta suabeagoak irizten diete.

Transkripzioa

-Hau ardi-parajia da hau?
 -Ez. [...]. Ardixek hor beste zeretan eta badaz.
 -Leku batzutan estimaziño haundixa euktitzen dabe buzkantzak. Hemen inguruan bai?
 -Bai. geuri ez jaku /etxaku/ gustetan. Egixa esanda, geurien ez da gustau sekule ardixekin eindako buzkantzik. Guk buzkantzak eitten dittugu, baiña ez ardixenakin.
 Gizona: Kuaretaiunuan egon baliez...
 -Gure seme-alabei ardixez eindakuek etxate gustetan. Larreiko fuertiek irizten dutse. Eta guk ein izan dittugu, urtero eitten dogu, baiñe erositte ganauen odola. Ez ardixena, ezpadabe ganauena, eta sebue be ganauena. Urteten daue asko be suabiauek. Geuretzako gozuauek, suabiauek. Ardixenak larreiko fuertiek.
 -Paraje batetik bestera ba aldatu eitten die gauzak.
 -Bai, guk ez dittugu ezautu, neuk ez dittut ezautu sekule etxien ardiik eta ez jat /etxat/ gustau izen, sekule ez jat /etxat/ gustau izen. Eta honei gure alabiei ta berriz, e, puf!, horrek entzuteik be ez daue gure. Entzuteik be ez, ardi kontuik?, enee! Eztaa... Ezta okelaik be ez, e. Ez, ez, ez. Gurien Rosa Marik nausixenai, hemen etxien bizi danai, buenooo!, eziozu esan. Ezta..!
 Beste edozein gauza eingo dotsu baiña ardi konturik-eta ez, e. Juanitok billotxak be hil izan dittu baiña ez horrek hestiek garbiketie eta hori be ez, e. Beste erozein gauza eingo dau, baiña holako gauzaik ez. Txarrixenak bai berak bere konture, eta beste gura dozune, baiña hori ez, ardi konturik ez.

33. Aretxabaletako buztargilea

- **Erref:** ARE-009/023
- **Iraupena:** 0:02:45. **Hasi:** 00:59:35. **Bukatu:** 01:02:20

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Lanbideak » Arotzak
- Euskara » Lexikoa

Laburpena:

Garai batean auzoko baserri guztietan izaten zituzten idiak. Buztargilea Aretxabaletan. "Pagua laurendu".

Transkripzioa

-Eta idirik hemen?

Joanito: Oin ez dao, baiña lehen baserri danetan.

[...]

-Baserri danetan zer?

-Irixak.

Joanito: Hemen auzuan bezino danak sasoi baten. Oin iririk ez dao Atxabaletako herri barruan iñun; Ez dao iririk.

-[...]

-Iñor bizi be ez da baserritik eta. Ez da iñor bizi. Egixa esanda, gaztiak daozen lekuan be ez daz /eztaz/. Gazte asko ez dau baiña. Badaukie ganauak baiña zelaixe garbi eukittiagatik edo ba. Baiñe bestela ez. Ez da iñor bizi.

-Eta hemen inguruan irixak eta zekazuezenian, uztargilerik inguruan bazeuan edo?

Joanito:Hemen Atxabaletan egon zan uztargillia, bai. Baiñe uztargilliak asko egoten die, uztarrixa eitten dakixenak gutxi. Ez da igual uztarri bat eittie adornuak itteko edo irixeri azertetie, iri bixei ondo. Eta Atxabaletakue ez zan, e...

-Ez zan ona?

-Ez. uztarrixa oso polittak itten zittuen baiña irixei asentau ez. "A medida" itten [...] ez zekixen.

-Eta hori zer izaten zan, bera etortzen zan basarrira eta?

-Bai. Neurrixe hartu, pagueekarritta biher izeten geuen aurretik. Pague izeten zan, "laurendu", eta pago laurenaz itten zan.

-Eta egun batian eitten zeban edo?

-Bai, bai, egun baten itten eben, goxien etorri ta.

-Artia, ez, bihar dau.

-Bai. Bi itten zittuena be antzuelar bat, e, egunien bi itten zittuena; eta ondo itten zittuena. Oñatin be baeuen beste bat, hari "Uztarri" esaten utsen. Harek inddako uztarrixe ikusitta dauket; bera gurien uztarrigiñan ez. Azkenengue Bergarakur zan. "Bergarakúa" azkenengo ein ebena.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-01-13

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkarte

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com